

moral. La validesa del seu discurs és que no es tracta d'una exposició inconnexa d'aquells conceptes sinó d'una interrelació entre ells mateixos i, alhora, amb els d'altres corrents i escoles divergents a la de Vidal, com la de Durkheim o la de Van Gennep, i de les pròpies desavinences en el seu si, com les hagudes entre Gallois i Bruhnes, quant a valorar un aspecte o un altre del cos doctrinari del mestre.

Es treu també a relleu un aspecte relegat en els manuals de geografia i és la lectura que Vidal fa del moviment convencionalista de Duhem i de la filosofia de la contingència de Boutroux que també influïren en la síntesi «possibilista» vidaliana. Síntesi que el mateix Berdoulay redefineix per bandejar el simplicisme creat al seu entorn. Sota el seu angle, la visió vidaliana de la relació home-natura, entenent l'home com *homo-faber*, o sia agent geogràfic, pren una envergadura i profunditat diferent a les avaluacions fins ara realitzades.

Sintetitzant ara, creiem que l'obra de Berdoulay és vàlida tant per la rellevància de les directrius suara esmentades, com pels matisos i rèpliques a les taxonomies que havien esdevingut categòriques en el pensament geogràfic, i que, sota el seu sedàs, prenen una nova volada. Per això, el capítol més brillant seria el darrer, ja que en ell conflueixen totes les consideracions que s'han anat fent en les planes anteriors i que caracteritzen la particular visió de l'escola vidaliana.

A l'igual que Berdoulay, conclouríem aquestes planes amb la necessitat actual d'endegar estudis semblants al seu per establir comparances entre el pensament

geogràfic i el context socio-polític que l'engendra. La geografia resta sensible al context social global del país, i és clar que l'epistemologia vidaliana seria un cas on triomfa la compaginació de l'afany de recerca científica i l'interès per qüestions socials presents en el moment històric; però alhora triomfa perquè tingué un recolzament institucional i polític que altres no gaudiren. Què podríem dir aleshores de la «institucionalització» de la geografia aquí, en les nostres pròpies latituds?

Josep Melero i Bellmunt

PACIONE, M. (edició a càrrec de), 1983, *Progress in Rural Geography*, Londres, Croom Helm, 253 pp.

El llibre *Progress in Rural Geography* és un recull de deu col·laboracions de geògrafs britànics i canadencs en una edició a càrrec de Michael Pacione. Una breu referència d'aquest professor britànic. Michael Pacione és lector en Geografia a la Universitat de Strathclyde, Gran Bretanya. Té diversos llibres publicats com són *Urban Problems and Planning in the Developed World* (1981), *Problems and Planning in Third World Cities* (1981), *Progress in Urban Geography* (1983) i el llibre que ens ocupa *Progress in Rural Geography* (1983).

Progress in Rural Geography, com el seu títol indica, es centra en la geografia rural. Les paraules del propi Michael Pacione

són les que millor defineixen el llibre: «... La geografia rural té una llarga tradició, però fins ara els estudis dedicats al tema es centraven en anàlisis de tipus històric, descripcions dels aprofitaments, o dels usos del sòl agrícola. No els hi traïem el mèrit (...), però la geografia rural s'ha expandit a la darrera dècada per a connectar amb altres camps d'investigació com són els estudis de xarxes de transport a l'àmbit rural, les formes de treball, els problemes socials i econòmics, la política de desenvolupament rural, i la planificació, entre d'altres (...), com a temptatives que responen a un nou concepte teòric i a una metodologia innovadora de l'estudi de l'espai i de la realitat rural» (p. 1 i ss.).

Un nou planteig per a la comprensió de l'espai rural respon a una major popularitat i activitat de recerca exigint dels estudiosos la feina d'estar al corrent dels més recents avenços i plantejaments. El llibre de Pacione és, doncs, una resposta directa a les necessitats d'un text que recollís les més recents tendències i que establís l'estat actual de la qüestió, proveint un punt de referència per al desenvolupament en el camp de la geografia rural.

El llibre, com ja s'ha dit, es compona de deu capítols, i cada un d'ells escrit per un geògraf diferent. La qualitat dels capítols és d'alt interès i molt uniforme dins el conjunt del volum, seguint tots ells el fil conductor proposat per Michael Pacione. Donaré a continuació unes pinzellades de cada un dels capítols.

M. Bunce de la Universitat de Toronto (Canadà), estudia l'evolució dels patrons

d'assentament. Abans de tot descriu els models usats en la qüestió, i a continuació fa una relació de l'estudi i els models usats des de la descripció i definició de tipologies duta a terme pels culturalistes francesos fins als models d'assentament de Byland, Hudson...

A.G. Champion de la Universitat de Newcastle upon Tyne (G.B.) observa l'ús del sòl i l'aprofitament d'aquest d'acord amb el model de les franges de Coleman (1969) (*Scape-Fringe Model*). És un capítol ple de referències a altres autors. Destaca el canvi sofert per l'àmbit rural per contacte amb els centres urbans, i les transformacions produïdes.

Els canvis estructurals en l'agricultura són estudiats per I.R. Bowler, de la Universitat de Leicester (G.B.), en termes de divisió i fragmentació del sòl, i la consolidació del tamany de les explotacions.

A.W. Gilg (University of Exeter, G.B.) es fixa en la població i nivell de llocs de treball a les àrees rurals. Comença a escala mundial i assenyala la manca d'estudis a aquest nivell. A partir d'aquí passa al nivell nacional, regional i local d'estudis britànics. Els exemples usats a l'article són molt il·lustratius.

La casa rural és revisada per A.W. Rogers (Universitat de Londres, G.B.) qui observa el resorgiment i re-ocupació de les cases a àrees rurals britàniques (entenent les àrees rurals no com àrees agrícoles, sinó com àrees no urbanes). La nova casa rural té noves funcions tant per canvis econòmics com per canvis socials del món agrícola. Examina l'estructura de la casa, la seva situació espacial, la

propietat, les classes socials, els ingressos i els tipus de treballs dels propietaris. Hom veu amb sorpresa com les antigues cases pageses són re-ocupades per persones que escapen de la ciutat i que instal·len la seva nova residència fora d'ella, mantenint, però, la feina urbana.

D.J. Banister, del University College de Londres, mira el transport i l'accessibilitat; en particular es fa ressò dels canvis darrers, i de com a les zones rurals els problemes d'accessibilitat han augmentat en els darrers anys. Fa referència a la política de transport públic en àrees rurals duta a terme pel govern britànic.

G.J. Lewis (Universitat de Leicester, G.B.) parla de les Comunitats Rurals, i de com moltes d'elles han estat envaïdes pel tren, el cotxe, i per les grans xarxes viàries urbanes. Valora l'impacte de la segona residència, de la falta d'oportunitats de treball al camp, la falta d'equipaments sanitaris, etc. Posa nombrosos exemples de regions angleses, escoceses i galeses, i els sotmet al model de Temps-Espai (*Time-Space Order of Urbanisation*). Obté resultats diferents per a diferents àrees.

L'impacte de l'espai i l'esbargiment és molt nou. Els parcs nacionals, les reserves forestals, etc., són resultats de moviments i tendències molt recents. M.F. Tanner de la Universitat de Birmingham (G.B.) fa la relació dels organismes oficials britànics encarregats de dur a bon terme la cura de parcs i jardins, i quina és la política de planificació del govern britànic en aquest camp.

P.J. Cloke (St. David's University College, Lampeter, Gales), fa l'avaluació dels recursos, direcció i gestió del món

rural en dues parts; una primera dona exemples i casos concrets britànics d'avaluació i gestió de recursos agrícoles i de zones rurals. Una segona part exposa els fonaments teòrics sobre els quals es basen aquestes anàlisis, i preveu el que ha de ser el seu futur.

Finalment, D.L.J. Robins centra el capítol en la planificació rural. Fa menció dels diversos plans de planificació britànics aprovats des de la fi de la Segona Guerra Mundial. Així mateix torna a revisar els temes ja tractats en capítols anteriors i valora quin seria el pes de cada un d'ells per a lograr una planificació equilibrada i integral que facilités l'adequada gestió del territori.

Progress in Rural Geography podria ser qualificat amb reserves com un manual. Del que no dubtem és del seu caràcter innovador i renovador que encaixa dins l'escola anglosaxona i, més concretament, la britànica. L'obra té un factor comú: entén l'espai rural com a espai no urbà i amb estreta relació amb el que han de ser els estudis previs de planificació i gestió del territori. Trenca, doncs, amb l'associació d'espai rural entès com a espai agrícola exclusivament, tal com el veïen altres enfocaments de geografia.

El llibre és una guia del que és la darrera fornada de la geografia rural britànica i es dirigeix a un públic ben definit: els seus lectors aquí podrien ser els estudiants de segon cicle de les universitats catalanes i espanyoles, i els professors universitaris interessats en el tema. És una obra amb un nivell que exigeix ser un iniciat en la geografia rural per a obtenir-ne el màxim rendiment de la seva lectura,

i capir quin és el sentit de saber-ne les darreres innovacions i tendències en els estudis i l'estat general de la qüestió.

Michael Pacione ha fet una tria encertada dels col·laboradors per bastir la columna mestra que ell es fixava. Les extenses llistes de bibliografia al final de cada capítol són d'un gran valor, i una eina apreciadíssima pels estudiosos que vulguin aprofundir en algun dels aspectes. Fem notar que la majoria de la bibliografia, com els exemples que apareixen en els capítols, són britànics, o en algun cas del món anglosaxó, com Estats Units, Canadà, Alemanya o Austràlia.

Per acabar, una bona obra que aconsegueix el seu objectiu de donar a conèixer l'estat actual de la qüestió i les tendències més recents de la geografia rural britànica.

Ramon Alfonso

COROMINAS, J., 1982, *Geologia i planificació territorial*, Direcció de Política Territorial. Generalitat de Catalunya, 37 pp.

L'objectiu de la planificació territorial és l'assignació d'un ús a un territori determinat en funció d'unes característiques que li permeten suportar tal ús sense trencar l'equilibri natural. El coneixement d'aquestes característiques comporta l'anàlisi de gran quantitat de paràmetres que pertanyen a camps de les ciències naturals i de les ciències socials (geologia, biologia, climatologia, hidrogeologia, sòls,

economia, geografia rural i humana, etc.) i que es poden reunir en tres grans grups: geològics o abiòtics, biològics i humans. Aquesta conjunció de factors és la que caracteritza el «medi físic» o «medi ambient» d'un territori.

El treball *Geologia i Planificació Territorial*, realitzat per Jordi Corominas i Dulcet i la Direcció de Política Territorial de la Generalitat de Catalunya i presentat en forma d'atlas, cobreix un d'aquests conjunts, el geològic o abiòtic, de tot el territori català. Si bé és cert que realitzar aquesta feina podria no comportar una gran dificultat per la gran quantitat d'informació de què es disposa, també ho és que això mateix entraña un problema perquè és dispersa i perquè no sempre aquesta informació és directament utilitzable. Certament, a Catalunya sempre hi ha hagut gran interès per la geologia del nostre país, i aquesta actitud s'ha traduït en una extensa bibliografia, sobretot universitària, que comprèn gran diversitat de matèries. Però aquestes investigacions sovint han tingut escassa o nul·la relació amb els problemes socials. Puntualment aquesta relació s'ha donat, com va ser el cas dels aiguats de 1962, quan es va plantejar la necessitat d'una prevenció d'aquests fenòmens naturals, o els de la tardor de 1982, quan un equip de geòlegs va explicar els processos d'erosió i els canvis a la morfologia del terreny, però no es pot dir que hagi existit una continuïtat en aquests tipus d'investigacions. En la construcció de les grans obres públiques (autopistes, túnels, edificis), els geòlegs han tingut un paper de tècnics dintre del camp de l'enginyeria (mecànica de ro-